

בארה של תורה

פשט עיון ודרש בפרשת השבוע ופניני השקפה לקח ומוסר / נכתב ונערך ע"י הרב ראובן גולן

יו"ל ע"י מוסדות דרכי תורה רחובות, בתי מדרש להוראה ולרבנות וכוללי יום לאברכים מצויינים

כתובת המערכת:
רחובות - ההגנה 56/5
טל' - 08-9744220
דוא"ל להערות והצטרפות
לקבלת העלון מדי שבוע:
rg5740@gmail.com

העלון מוקדש לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל ע"י בתו מרת זהבה וחתנו דניאל גולן הי"ו
גליון 234 תשרי תשע"ח

ראש השנה

כח ההתחדשות בראש השנה

את העולם לשנה נוספת, או שח"ו אינו ראוי לכך. והדבר תלוי במעשה הבריות אם הטיבו מעשיהם או ח"ו להיפך.
ז. וכן כתב השל"ה הקד' (מס' ר"ה תורה אור נח') בענין ראש השנה "שהוא זמן הבריאה שבו חידש השי"ת עולמו, על כן בכל חזרת השנה פוקד הקב"ה את עולמו, וגזור מראשית השנה ועד אחרית השנה, ובוה מחדש הבריאה".

ח. ונראה שמשום כך אף המלאכים רועדים מיום הדין, וכמו שאומרים "ומלאכים יחפזו. וחיל ורעדה יאחזו. ויאמרו הנה יום הדין. לפקוד על צבא מרום בדין. כי לא יזכו בעיניך בדין". כי לפי פשוטו אין לזה ביאור, מדוע המלאכים חוששים מיום הדין והרי אינם בני מצוות ושכר ועונש.

ברם, להנ"ל יבואר, שכיון שהמלאכים הם חלק מהבריאה, שהרי נבראו ביום השני לבריאה (שמו"ר טו, כב), ואם ח"ו לא יחודש העולם בראש השנה לא יהיה להם קיום, לכן הם רועדים ומפחדים ביודעם שקיומם מונח על כף המאזניים והינם תלויים ועומדים בדינם של בני האדם.

ט. וככל זה כתב בספר 'אור המאיר' (דברים, ר"ה) "הכלל, כל היצורים והנעשים והדוממים וצומחים, כל חיותם ומעמדם ומצבם, הכל תלוי ועומד על התעוררות התחתונים, ובפרט עתה בראש השנה שחוזר למציאות הראשון, וכל העולמות תלויים בשערה, אם לבראם מחדש בשביל נשמות ישראל, וכולם עומדים עתה במורא ופחד, מה נעשה עמהם, ושמה יחזיר ח"ו לתוהו ובוהו. והכסיל פורש מהכלל ומפנה לבו לבטלה לשאול אוכל לנפשו וכדומה מצרכיו, כאילו הוא יחיד בעולם, ואינו נותן אל לבו מה יהיה עם כל העולם ומלוואו, פרטי הדוממים והצומחים וחיות ועופות ודגים ושקצים ורמשים, לכולם צורך בעולם, וממתינין עתה על תפלתן של ישראל, לגרום להם בריאה חדשה. ושא עיניך וראה הנרמז בפייטן "ומלאכים יחפזו וחיל ורעדה יאחזו", והכל לכוונה הנזכר, להיות שהקב"ה יושב על כסא דין וצופה ומביט הנגלות והנסתרות של מעשה בני אדם אם ראויים לברוא בשבילם את העולם מחדש, ונמצא כשדן את ישראל אם לברוא בשבילם את העולם, ממילא כללות העולמות והמלאכים, שכל עצמם לא נבראו כי אם בשביל ישראל, ממילא מתבטלים גם כן, כי אין צורך בהם, ולזה המלאכים יחפזו וחיל ורעדה יאחזו, ויאמרו הנה יום הדין על ישראל, ומוזה נמשך הדין גם כן למעלה, לפקוד על צבא מרום בדין שנבראו בשבילם".

י. וזהו הפשט בדברי התוס' (ר"ה כו, א ד"ה כמאן) שמה שאומרים בראש השנה "זה היום תחילת מעשיך" הוא משום

א. בירושלמי (ר"ה פ"ד ה"ח) דרשו בענינו של ראש השנה - "בכל הקרבנות כתיב 'והקרבתם' וכאן כתיב 'ועשיתם', אמר להן הקב"ה לישראל, מכיון שנכנסתם לדין לפני בראש השנה ויצאתם בשלום מעלה אני עליכם כאילו נבראתם בריה חדשה". ויש להבין מהו עומק הענין של 'כאילו נבראתם בריה חדשה', ומכח מה זוכים לבריאה זו.

ב. ואין לומר שדבר זה נובע מכח התשובה שעושים בימים אלו, וכפי שכבר העיר הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל בספר פחד יצחק (ר"ה מאמר ו'), שהרי ביה"כ לא נאמר "ועשיתם" אלא "והקרבתם" כשאר המועדים על אף שתשובה שייכת הרבה יותר ליה"כ מאשר לרי"ה, ועל כרחק שענין זה של "בריה חדשה" מיוחד לראש השנה, וצ"ב.

ג. ושם בירושלמי דרשו עוד "בכל הקרבנות כתיב 'חטא' ובעצרת אין כתיב 'חטא', אמר להן הקב"ה מכיון שקיבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם". ומלשון הירושלמי משמע ששתי בחינות הן, "כאילו נבראתם בריה חדשה", ו"כאילו לא חטאתם מימכם". ולכאורה, מעלת ראש השנה גבוהה יותר, שלא רק שנחשב לו כאילו לא חטא אלא נהפך לבריה חדשה ממש.

ד. ונראה ביסוד הדברים, שענינו של ראש השנה אינו מסתכם בכך שהוא היום הראשון של השנה ובו מציינים את תחילתה של השנה החדשה, אלא שלאמיתו של דבר בראש השנה הקב"ה בורא ומחדש את עולמו, ואף שבעינינו נראה הדבר כאילו העולם ממשיך להתנהל על מתכונתו ורק השנה מתחדשת, מכל מקום בפנימיות הדברים כל העולם וכל הבריאה כולה מתחדשת ביום זה והקב"ה בוראה וממציאה מחדש.

וזהו כוונת הירושלמי "כאילו נבראתם בריאה חדשה", כי בראש השנה שבו מתחדשת הבריאה "פנים חדשות באו לכאן", ואף שהאדם נשאר עם אותו גוף ואותה צורה מ"מ למעשה בריה חדשה הוא. וכ"כ ביערות דבש (ח"א דרוש א') "ראש השנה בכל שנה הוא תחילת הבריאה", וביאר עפ"ז מה שאומרים "היום הרת עולם", דהיינו היום ממש, שבראש השנה מתחדשת הבריאה. וכ"כ הגרי"א חבר בספר 'יד חזקה' (ד, כ).

ה. שוב ראיתי שכן כתב הגאון ר' יוסף רוזין בשו"ת 'צפנת פענח' (סי' סב'), שמדברי הירושלמי הנ"ל מוכח שגדר ענינו של ראש השנה הוא בבחינת "פנים חדשות באו לכאן".

ו. ולאור זאת נבין את ענין הדין ביום הזה, כי היות ובכל שנה העולם נברא מחדש, ומציאות העולם כפי שהיתה בשנה החולפת מסתיימת, יש דין בראש השנה האם ראוי לחדש שוב

זכריה יחיא בן יחיא ז"ל ע"י ר' ישי דרף הי"ו
סלמה בת לאה חיון ע"ה
יקוט בת מרים דהן ע"ה

שלמה בן יחיא ע"י בתו מרת בתיה גלעדי תח'
עיון בן מרסל בן אבו ז"ל
בתיה בת לולה ע"ה ע"י צדוק

לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל + סרה בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל + נאזיה בת תאגיה ע"ה
אהרן בן יחיא ז"ל + רחל בת סאלחה ע"ה
עביה בת סרח ע"ה

בכוהו להתיר עצמו (ברכות ה, ב), לאחד בפרנסה, ולשני בבריאות, ולאחר בזיווג וכיוצא בזה. והוא מרגיש שבדרך הטבע אין לו סיכוי להצליח כי הכל נראה אבוד, ומחיצות ה'כלא' מאיימות לשבור אותו ולהפיל את רוחו.

אף אם באמת כך נגזר עליו בשנה זו, הרי שיש יום אחד בשנה שבו הכל יכול להשתנות, ובו יכול האדם לצאת מבית האסורים, וזהו יום ראש השנה.

ופתאום במשך השנה האדם זוכה לישועה, ופתאום יש לו פרנסה או זוכה לזיווג או שהוא מבריא, מתי כל זה קרה? מתי זה נקבע ונגזר? "בראש השנה יצא יוסף מבית האסורים", בראש השנה הקב"ה ברא את אותו אדם במציאות חדשה בלי גבולות ובלי מחיצות, ונתן לו כלים חדשים לגמרי. בעיה שנראתה כמאיימת בשנה שעברה, מקבלת פתרון לא צפוי והאדם לא מבין כיצד זה קרה, וכל זה בזכות ראש השנה.

יד. וראיתי בספר 'משנת ר' אהרן' לגר"א קוטלר זצ"ל (א"ה עמ' רג) שכתב כיסוד הדברים, וז"ל "ראש השנה עניינו זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון, וגדרו הוא ההתחדשות במציאות, התחלה חדשה, שאינו נמשך לעבר כלל, כי הרי כל המעשים והמחשבות והרצונות רובצים על האדם ומכבידים עליו, ולזה נתן הקב"ה לאדם כח החידוש שיהיה בבחינה כאילו היום נברא". נעיין שם שתירץ על פי זה את קשיית הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל מדוע יום הכפורים אינו קודם לראש השנה.

טו. ושם ביאר שזהו שאמרו "אורי בראש השנה", כי בחינת ה'אור' של ראש השנה הוא גדר ההתחדשות שיש ביום זה, בבחינת 'אור חדש' שנעשה בריה חדשה בראש השנה.

טז. ולאור כל זאת יתבאר דברי הירושלמי שבפתח דברינו "בכל הקרבנות כתיב 'והקרבתם' וכאן כתיב 'ועשיתם', אמר להן הקב"ה לישראל, מכיון שנכנסתם לדין לפני בראש השנה ויצאתם בשלום מעלה אני עליכם כאילו נבראתם בריה חדשה". חז"ל לא תלו את החידוש בתשובה, וכהערת ה'פחד יצחק' הנ"ל, כי כח החידוש הטמון בראש השנה אינו נובע בדוקא מהתשובה ביום זה, אלא בהיותו יום דין שבו הקב"ה דן האם לחדש את עולמו. ואם למעשה נכנסו ישראל [שבהם תלוי דין העולם] לדין ויצאו זכאים הרי זה אומר שזכו להיעשות בריה חדשה, ופנים חדשות באו לכאן.

שבראש השנה הוא "תחילת מעשה דין שהעולם נידון בו להתקיים או לאו". כי נראה שאין כוונתם שבראש השנה הדין הוא האם לעצור את קיום העולם או להמשיך את קיומו, אלא שביום זה הכל כביכול 'מתחיל מאפס' ודנים האם לאור מעשי בני האדם בשנה החולפת ראוי העולם להיברא שוב ולהתקיים, ומשיצאו זכאים בדין נתחדש העולם וכל היצורים שבו הרי הם כבריה חדשה. ומצאתי שכן ביאר הצ"ח את דברי התוס' (חגיגה יד, א).

יא. וזהו עומק הפשט במה שראש השנה מסוגל לישועות כנגד דרך הטבע, וכמו שאמרו (ר"ה יא, א) "בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה". כי לכאורה מה יש בו בראש השנה יותר משאר המועדים עד שמסוגל הוא לישועות אלו?

ונראה, שאין זה משום שיום ראש השנה הוא יום שיש בו סגולה מיוחדת לישועות, שאם כן הרי יש עוד ימים טובים, אלא שכאמור ייחודו של ראש השנה הוא בכך שהוא יום של חידוש הבריאה, ולכן ביום זה אפשר לפעול ישועות, ואין זה בגדר ישועה נגד הטבע, אלא שהטבע עצמו משתנה, ואם בשנה החולפת המציאות של אותו אדם הייתה שהוא זקוק לישועה מסויימת, הרי שבראש השנה אם זוכה הוא לכך נוצרת אצלו מציאות חדשה שעל פיה הוא ראוי ושייך בדבר.

יב. וראיה לדבר ממה שאמרו "בראש השנה נפקדה שרה", והרי ידוע מה שאמרו (יבמות סד, ב) "ותהי שרי עקרה אין לה ולד, אפילו בית ולד אין לה". וכן מצינו לגבי חנה (שמואל א פ"א) שנאמר בה "יתן את שלתך אשר שאלת מעמו", ודרשוהו חז"ל מלשון 'שליה' (ראה רש"י שם).

כלומר שבראש השנה נגזר על שרה וחנה ושאר עקרות שבשנה הקרובה שבה נברא העולם מחדש יבראו הן במציאות חדשה שבה יש להם את היכולת להוליד ילדים, וניתנו להם הכלים הדרושים לכך.

וכן כתב האלשיך לגבי חנה (שמואל א פ"ב) "לא השתדלות ולא מזל מועיל לפתוח רחם עקרה כי אם אשר בוראה שחוזר ומחדשה כבריה חדשה". וזהו גדר הפקידה בראש השנה, של שינוי המציאות והטבע.

יג. וכן הוא מה שאמרו שם "בראש השנה יצא יוסף מבית האסורים". כי לכל אדם יש את "בית האסורים" הפרטי שלו ונכמו שהמשילו אדם שנמצא בצרה למי שחבוש בכלא שאין

הגמרא, החברותא, השטייגען, הלומדעס, המתקוות...

יש מושגים שמזכירים לך ימים ותקופות שאתה מתרפק עליהם עד היום בערגה. היית נותן הרבה כדי לחזור לשם, להיכל ההומה בקול התורה, ולו הרגעים אחדים. מחמת אילוצים שונים עזבת את בית המדרש כדי לפרנס את משפחתך, אך בית המדרש מעולם לא עזב אותך... לך עדיין נותר שם, והגעגועים לימים ההם אינם מרפים. ואתה תמיד מבטיח לעצמך שיום אחד עוד תחזור לשם, בדיוק כמו פעם. ואולי, אולי זה יקרה ב"אלול" הזה...

כן תורה יקרו! הן מוזמן להצטרף לקבוצה מוכתרת ומגובשת של אברכים עובדים, הלומדים מדי ערב גמרא בחברותא. נסה לדמיין זאת: בית מדרש מלא וגדוש בלומדים שכולם בראש שלך, בסגנון שלך, ברמה שלך, בדיוק כמו שחיפשת.

זו ההזדמנות שלך לחזור להיכן שתמיד רצית, ואם לא עכשיו אימת?

לפרטים נוספים ורישום: ראש הכולל הרב ראובן גולן בטל' 050-4122172

[ניתן להשתתף גם אם הגר יכול ללמוד רק בחלק מימי השבוע]

בואו לבנות את בית המקדש

בימים אלו עומדים אנו בעיצומה של בניית בית מקדש מעט בעיר רחובות. הבניין יהיה מגדל-אור של תורה וחסד לתושבי העיר והסביבה, ויהיו בו כוללים, בית הוראה, שיעורי תורה, ועוד פעילויות רבות ומגוונות להגדיל תורה ולהאדירה.

גם עלון זה שהנכם קוראים מדי שבת הוא מהמפעלים הקדושים הנעשים ע"י המוסדות. מבקשים אנו מקוראי העלון בארץ ובעולם כולו, ומכל מי שהגדלת קרן התורה קרובה ללב, להטות שכס ולסייע בהשלמת בנין הבית. והזוכה לבנות את בית ה', יבנה ה' את ביתו ויזכהו למילוי משאלות לבו והגשמת חלומותיו.

ניתן ליטול חלק בבנין, ברכישת: אולם בית המדרש, חדר לימודים, מטר בנין, לבנה ועוד. וכן אפשר להנציח שם התורם על כל הבנין. **לפרטים 08-9452903, 054-2637798**

ניתן להאזין לשיחות חיזוק והשקפה וחיידושים לפרשה מאת המחבר בעמדות ובאתר קול הלשון, או בטל' 03-6171001 [הקש 1-1-2-48-1-1. או 8* ואמור את שם המרצה והקש 1-1]. ישנה אפשרות לקבלת השיחות ישירות למייל מדי שבוע.

- ♦ אליה אליהו ז"ל בן רבקה ע"י אחותו מרת מזל טוב שלום תח' ♦
- ♦ צדיק בן רחמה ע"י בתו וחתנו זהבה ור' אליהו אליהו הי"ו ♦
- ♦ שלמה בן יפת גדיש ז"ל ע"י ר' מרדכי הי"ו ♦

ישראל בן בתיא קוש ז"ל
ראובן בן ריבה גולד ז"ל
אברהם בן יוכבד גורן ז"ל

אברהם בן גרסיה עמריליו ז"ל
טובה בת שמחה ע"ה ע"י חייליהו
שמחה בת אסתר חייליהו ע"ה

בעלאל בן רחל שמלוב ז"ל
חנה בת עישה נזרי ע"ה
עזרא בן ראובן כהן ז"ל ע"י בתו מרים תח'